

2. Zdroje financování kultury v roce 2010

2.1. Veřejné výdaje na kulturu

Přímé **veřejné výdaje na kulturu v roce 2010 dosáhly částky vyšší než 39,1 mld. Kč** (viz tab. č.1 v příloze), což je zhruba 14,9 % celkových zdrojů financování kultury⁴. Tato částka představuje konsolidované provozní a investiční výdaje organizačních složek státu, územních samosprávních celků a státních mimorozpočtových fondů (kultury a pro podporu a rozvoj české kinematografie) na bázi pokladního plnění.

Nepřímou pomoc státu kultuře je takřka nemožné kvantifikovat, mimo jiné i proto, že její část může přicházet i prostřednictvím výdajů domácností či podniků (snížení základu daně v případě daru kulturní instituci).

Na druhé straně dle zjištěných údajů **sektor kultury uhradil na daních a poplatcích zpět do státního rozpočtu téměř 2,9 mld. Kč.**

V porovnání s rokem 2009 se veřejné výdaje do kultury zvýšily. Kvantifikace tohoto přírůstku je dosti nesnadná a to jak z důvodu metodických změn propočtu výše veřejných výdajů týkajících se roku 2010, tak i pro rozšíření kulturního sektoru (viz str.3).

Vyloučíme-li uvedené vlivy, lze říci, že meziroční nárůst veřejných výdajů dosáhl zhruba 4%.

Z celkové výše veřejných výdajů bylo více než 30 mld. Kč (76,9 %) určeno na provozní účely a 9 mld. Kč (23,1 %) na investice. Z pohledu **úrovně veřejných zdrojů** (stupňů vlády) bylo nejvíce prostředků na kulturu věnováno z obecních a městských rozpočtů (více než 22,6 mld. Kč; z toho téměř 27% na investice), dále z rozpočtu na regionální úrovni 8,5 mld.Kč (z toho 12% na investice) a konečně ze státního rozpočtu vč. státního fondu kultury a fondu pro podporu a rozvoj české kinematografie 8 mld. Kč ; z toho necelých 24 % na investice).

Lze říci, že **základní proud pohybu veřejných finančních zdrojů do kultury směřoval z obecních rozpočtů do provozu oblastí kulturního dědictví, uměleckého vzdělávání a interpretačního umění.**

Co se týče **rozdělení prostředků do jednotlivých oblastí**, téměř 42 % jich bylo použito v kulturním dědictví, v uměleckém vzdělávání 18,5 % a v interpretačním umění 11,7 %.

Významnou část zdrojů (více než 15 %) nebylo možné ani podle odpovídajících paragrafů státního rozpočtu jednoznačně přiřadit ke konkrétní kulturní oblasti a proto je uvedena v položce „neznámá oblast“. Týká se to

⁴ V souladu s výše zmíněným manuálem se použitými zdroji rozumí veškeré příjmy (vč. investičních dotací) institucí s převažujícími kulturními aktivitami (tj. s poskytováním kulturních služeb a statků)

zejména činností vztahujících se ke kultuře jako celku (výzkum a vývoj, zájmová činnost, ostatní záležitosti kultury).

Část veřejných prostředků (v rozsahu 7,6 %) byla směřována do oblasti správy, kam patří orgány státní správy v oblasti kultury a instituce provádějící ochranu autorských práv.

Z pohledu členění na provozní a investiční sféru hospodaření byly nejvyšší částky investičních výdajů z veřejných prostředků vynaloženy v oblasti kulturního dědictví (zdroj – zejména obecní a městské rozpočty a státní rozpočet). Na druhé straně lze říci, že kreativní sektor (viz str.6) veřejné zdroje financování v zásadě míjejí.

Jiný pohled na veřejné výdaje na kulturu poskytují data získaná pomocí statistických šetření KULT u poskytovatelů kulturních služeb (prováděná ČSÚ v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a NIPOS u většiny ostatních poskytovatelů).

Tab.č.2 uvedená v příloze obsahuje v prvních čtyřech sloupcích údaje o veřejných výdajích zjištěných formou provozních či investičních příspěvků a dotací z veřejných rozpočtů a údaje vycházející z šetření v domácnostech. Další sloupce tabulky obsahují data ze zmíněných specializovaných šetření v kulturních institucích (KULT) a šetření v neziskových institucích (NI). Údaje o zdrojích pocházejících ze sféry finančních a nefinančních podniků představují dopočet z dat zjištěných uvedenými šetřeními k celkovému objemu zdrojů financování kultury.

Z dopočtených dat uvedených šetření KULT a NI (na celý základní soubor respondentů) je patrné, že veřejné výdaje do kultury (bez tzv. neznámého poskytovatele) v roce 2010 dosáhly částky 20,3 mld. Kč, což je o 18,8 mld. Kč (o 48 %) méně než udává údaj o čerpání veřejných rozpočtů (viz. tab. č.1). Částka veřejných výdajů nerozdělených podle poskytovatelů je o 12, 8 mld. vyšší, než tomu je v případě částky veřejných výdajů nerozdělených do kulturních oblastí.

S ohledem na výše přijatelný předpoklad preference administrativního zdroje dat MF o čerpání rozpočtu před daty zjištěnými statistickými šetřeními, je rozdíl v podobě „vyrovnávací položky“ přisouzen tzv. neznámému poskytovateli. Obtížněji lze příslušným poskytovatelům přiřadit zejména veřejné výdaje z obecních a regionálních rozpočtů (místní vládní instituce). V případě těchto veřejných výdajů připadá na neznámého poskytovatele více než 53 % z celkových výdajů, což svědčí o velmi vysokém podílu neidentifikovatelných výdajů. V položce výdajů ústředních vládních institucí je situace příznivější, na neznámého poskytovatele připadá zhruba 27 % veřejných výdajů. Je zřejmé, že v porovnání s poskytovateli je v případě kulturních oblastí stupeň přiřazení výdajů vyšší.

Nutno říci, že **úroveň přiřazení veřejných výdajů ke kulturním oblastem či k poskytovatelům je dosti významným indikátorem. Čím je vyšší, tím jemněji můžeme strukturovat získaná data, méně využívat různých odhadů, snadněji formulovat a uplatňovat kontrolní vazby, lépe zjištěné údaje analyticky využít a v konečném výsledku tak disponovat věrohodnějšími informacemi.** Ovlivňuje ji nejen hloubka členění příslušných klasifikací (COFOG, COICOP, NACE), ale i vhodný výběr poskytovatelů kulturních služeb a statků popř. i kulturních oblastí a

samozřejmě zdroj zjištěných dat a jeho kvalita (administrativní data, šetření v domácnostech či v kulturních institucích).

Přes doplňkový charakter údajů o veřejných výdajích zjištěných statistickým šetřením v kulturních institucích a výše uvedený celkově nižší rozsah jejich přiřazení konkrétním poskytovatelům, mají tato data pro svou adresnost nemalý význam. S jejich pomocí můžeme sledovat a popř. i hodnotit rozsah veřejných výdajů v jednotlivých kulturních oblastech s přesností až na jednotlivé institucionální jednotky (lze je využít pro propočty založené na struktuře výdajů).

Z tab. č. 3 v příloze, která ukazuje umístění finančních zdrojů kultury (dle oblastí a poskytovatelů) je patrné, že celkový **průnik přiřazení finančních zdrojů ke kulturní oblasti či poskytovateli za rok 2010 dosahoval necelých 35 %**.

Pokud bychom hodnotili **podíl veřejných výdajů na kulturu na celkových konsolidovaných výdajích veřejných rozpočtů, ten v roce 2010 dosáhl 2,6 %**. Z časové řady dat o veřejných výdajích na kulturu je zřejmé, že **od roku 2000 se tyto výdaje** (v nominálním vyjádření) **zvyšovaly ročně průměrně o 6,3 %** (souhrnný index spotřebitelských cen zboží a služeb se ve stejném období zvyšoval ročně průměrně o málo více než 2,5 %).

2.2. Soukromé výdaje na kulturu

2.2.1. Výdaje domácností na kulturu

Výdaje domácností na kulturu v roce 2010 dosáhly výše 45,2 mld. Kč. (viz tab. č.1 v příloze), což je 17,2 % z celkových zdrojů financování kultury. V porovnání s předcházejícím rokem došlo k poklesu těchto výdajů o téměř 5 mld. Kč.

S ohledem na skutečnost, že se **pokles výdajů domácností týká v zásadě všech poskytovatelů kulturních statků a služeb** (viz tab.č.2 v příloze), lze předpokládat, že důvodem je úsporné chování domácností v současném období ekonomické nejistoty. K tomu je nutno poznamenat, že podobně poklesly také zdroje tvořené nevládními neziskovými institucemi. Ostatní druhy zdrojů (veřejné rozpočty, finanční a nefinanční podniky, zahraniční zdroje) se – zřejmě v souvislosti s rozšířením sektoru kultury a jeho lepším pokrytím daty - zvýšily.

Výše uvedený údaj zahrnuje odpovídající část výdajů domácností zjišťovaných pomocí výběrového šetření v cca třech tisících domácnostech. Vzhledem k předpokládanému podhodnocení dat jsou zjištěné částky navyšovány dle metodiky národního účetnictví. Výdaje domácností jsou zjišťovány v souladu s klasifikací COICOP, ve které jsou např. kulturní služby uvedeny společně se zábavními službami v rámci jedné položky. Pro bližší členění výdajů domácností proto byla využita struktura výdajů (za vstupné) zjištěná v šetření KULT (MK) prováděného v kulturních institucích (viz tab.č.2).

Z pohledu kulturních sfér **nejvíce prostředků domácností plynulo do sféry médií** (kino, rozhlas, televize, knihy a tisk, atd. - 32,2 mld.Kč, tj. 71 %). Z této

částky činilo např. vstupné v kinech 1,5 mld.Kč, na koncesionářské poplatky za rozhlas připadly téměř 2 mld. Kč, za televizi 5,8 mld. Kč a na knihy a tisk připadlo zhruba 11,7 mld.Kč. Mnohem méně prostředků domácnosti utratily ve sféře živé umělecké tvorby (8.2 mld. Kč, tj. 18,1 %) a kulturního dědictví (3,8 mld. Kč, tj. 8,4 %). V obou případech měly výdaje domácností podobu vstupného a také nákupu zboží kulturní povahy.

Při pohledu na výdaje domácností podle kulturních oblastí (viz tab.č.1) je patrné, že - podobně jako v případě veřejných výdajů - nejsou k dispozici data za oblast architektury a reklamy. Na druhé straně zřejmě odpovídá skutečnosti, že výdaje domácností v oblasti provozu a správy kultury jsou zanedbatelné. Naopak nejvíce prostředků od domácností směřovalo do oblasti audiovizuálních a interaktivních médií, tisku a interpretačního umění. Z pohledu poskytovatelů kulturních služeb to byla zejména televize, dále rozhlas, kino, prodej knih, novin a časopisů a divadla.

Nutno dodat, že vzhledem k neúplnému pokrytí poskytovatelů šetřením KULT, je úroveň přiřazení výdajů domácností na kulturu k jednotlivým poskytovatelům velmi nízká (viz tab.č.2).

Podíl výdajů domácností na kulturu na celkových čistých peněžních výdajích domácností, činil 3,3 %. Dlouhodobě se spíše snižuje, od roku 2000 rostly výdaje domácností na kulturu (a rekreaci) průměrným ročním tempem 4,2 %, zatímco celkové výdaje domácností se zvyšovaly rychleji – o 5,3 % (např. výdaje na vzdělávání až o 6,4 %).

2.2.2. Ostatní soukromé zdroje financování kultury

Do ostatních soukromých zdrojů financování kultury můžeme zařadit zdroje pocházející od nefinančních a finančních podniků (S11, S 12), popř. i podnikatelů ze sektoru domácností (S 141, S 142) – dále také „podniky“ a konečně i od nevládních neziskových institucí (S 15).

Údaje vztahující se k těmto zdrojům financování kultury jsou v porovnání s daty o veřejných výdajích a výdajích domácností na kulturu dosti odlišné. Rozdíly spočívají ve způsobech sběru dat. Veřejné výdaje jsou zjišťovány vyčerpávajícím způsobem a poměrně přesně v rámci čerpání veřejných rozpočtů, výdaje domácností jsou sice zjišťovány ve výběrovém souboru domácností, avšak navyšovány v souvislosti s bilancováním makroekonomických veličin dle zásad národního účetnictví.

Data o kulturních institucích zjišťovaná ročně statistickým výkaznictvím (včetně kulturně zaměřených neziskových institucí) jsou jiného druhu. Týkají se přímo jednotek, které jsou součástí kultury. S ohledem na skutečnost, že mají vést k **vyčíslení rozsahu finančních zdrojů vytvářených** v kulturním sektoru v daném ročním období, **nešetří se jako výdaje kulturních institucí - poskytovatelů, ale jako jejich příjmy (vč. veškerých dotací na investice a změny stavu cizích zdrojů, úvěrů apod.). Naopak se odpočítávají příjmy či dotace z veřejných prostředků, od mezinárodních institucí a od domácností**

(např. vstupné či příjmy z prodeje programů, propagačních materiálů, v maloobchodě apod.).

V tom by však nebyl důvod ovlivňující jejich nižší kvalitu, ten je spíše ve výše zmíněných problémech provázejících všechna výběrová šetření v podnikové sféře (kvalita opory výběru, míra neodpovědí respondentů, kvalita dopočtů neodpovědí a na základní soubor). V případě statistického zjišťování u kulturních institucí (KULT) je dále nutno dodat, **že v oblasti ekonomických ukazatelů** započalo poměrně nedávno (v roce 2009). Nemá dlouhou tradici a to ovlivňuje negativně úroveň předkládaných údajů respondenty, míru neodpovědí i úroveň dopočtů konečných výsledků.

Delší tradici a zřejmě i věrohodnější výsledky mají tzv. podniková šetření prováděná pomocí výkazů P 5 – 01.

Zdroje vytvořené finančními a nefinančními podniky v oblasti kultury překročily v roce 2010 – dle výsledků výše jmenovaných zjišťování - **částku 179,5 mld. Kč** (tj. téměř dvou třetin celkových zdrojů) – viz. tab.č.1.

Co se týče rozdělení těchto prostředků do kulturních sfér, **nejvíce jich bylo použito v oblasti reklamy** (75,5 mld. Kč) **a dále tisku a audiovizuální techniky** (téměř 65 mld. Kč). Mnohem méně v oblastech tradiční kultury a v uměleckém vzdělávání.

Relace směřování zdrojů tvořených podniky jsou tak podobné relacím výdajů domácností a naopak opačné těm, které platí v případě veřejných výdajů na kulturu. **Přestože veškeré finanční vztahy mezi podniky a kulturními institucemi nejsou založeny na ekvivalentním principu** (dary, příspěvky, dotace), **uvedené směry finančních proudů – podobně jako v případě domácností - říkají mnohé o stupni uplatnění tržních vztahů** v jednotlivých oblastech kultury.

Podíl **nevládních neziskových institucí** na zdrojích kultury byl mnohem nižší, **nedosáhl ani 3 % celkových zdrojů** (7,8 mld. Kč). Nejvýraznější úlohu sehrály zdroje těchto institucí v oblasti ochrany autorských práv.

2.3. Ostatní svět

Zdroje financování kultury označené „Ostatní svět“ (S 2) dále členíme na zdroje EU (S 21) a zdroje plynoucí od jiných mezinárodních institucí (S 22). Tyto prostředky získávají kulturní instituce od EU v rámci regionální a strukturální politiky zaměřené na snižování rozdílů v úrovni rozvoje regionů.

Zdroje z mezinárodního prostředí představovaly necelých 0,2 % z celkových zdrojů (0,5 mld. Kč) **a byly zaměřeny zejména na podporu kulturního dědictví** (z 61 %).

2.4. Obsahové zaměření zdrojů financování

Jak ukazují tab. č.1, 2 a 3 v příloze, **celková výše finančních prostředků věnovaných v roce 2010 kulturním aktivitám** (dle administrativních zdrojů dat doplněných statistickými šetřeními) **dosáhla úrovně přesahující 272 mld. Kč.**

Oproti roku 2009 došlo k **podstatnému nárůstu finančních zdrojů** v sektoru kultury (o téměř 155 mld. Kč). Lze říci, že ze **tří základních příčin**. Prvá spočívá **širším pojetí sektoru kultury** než tomu bylo v období roku 2009 (rozšíření o umělecké vzdělávání, maloobchodní aktivity, překladatelské a tlumočnické služby atd.– viz str. 4 a další). Druhá ve **zkvalitnění použitých dat**, zejména pak v zahrnutí širšího souboru kulturních aktivit do řádných a doplňkových zjišťování a konečně třetí ve **změně metodického přístupu** k propočtu zdrojů (zahrnutí změn stavu cizích zdrojů v daném období).

Na vrub prvé příčiny spočívající v novém vymezení sektoru kultury lze přiřadit zhruba necelou pětinu přírůstku zdrojů, na metodické změny v propočtu asi 5 % a na zlepšené pokrytí sektoru kultury daty tak připadá zbytek (75 %) nárůstu celkových zdrojů.

V pořadí sledovaných zdrojů financování jsou podle velikosti na prvním místě podniky (téměř 66% celkových zdrojů), dále domácnosti (16,6 %), veřejné rozpočty (téměř 14,4 % %), neziskové instituce (2,9%) a na místě posledním zdroje ze zahraničí (méně než 0,2 %). Zatímco **veřejné zdroje, neziskové instituce a zahraniční zdroje se nejvíce angažovaly v oblasti kulturního dědictví, interpretačního umění a správy, tak domácnosti a zejména podniky v oblastech tisku, audiovizu, reklamy a architektury.**